

แนวจริยปฏิบัติในงานวรรณศิลป์ในประชุมจารึกวัดพระเชตุพนฯ

นางสาว ธนอร

อัศววงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๔๓

ISBN ๙๗๔-๑๓-๐๙๕๔-๖

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ETHICAL-PRACTICE IN LITERARY WORKS OF
WAT PHRA CHETUPHON INSCRIPTIONS

Miss Tanaon Adsawong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

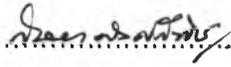
Academic Year 2000

ISBN 974-13-0954-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์   แนวจริยปฏิบัติในงานวรรณศิลป์ในประชุมจารี กวัดพระเชตุพนฯ
โดย   นางสาวธนอร อัครวงศ์
สาขาวิชา   ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อารดา กิระนันท์

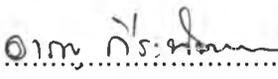

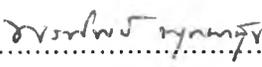
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

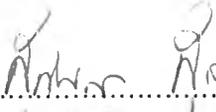
..........คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัลยา ดิงศภิทัย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..........ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชลดา เรืองรักษิทธิขิต)

..........อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อารดา กิระนันท์)

..........กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ พุกผาสุข)

..........กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุกัญญา สุขฉายา)

ธนอร์ อัครวงศ์ : แนวจริยปฏิบัติในงานวรรณศิลป์ในประมุขจารึกวัดพระเชตุพนฯ. (ETHICAL – PRACTICE IN LITERARY WORKS OF WAT PHRA CHETUPHON INSCRIPTIONS) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. อารดา กิระนันท์; ๒๐๖ หน้า. ISBN ๙๗๔-๑๓-๐๙๕๔-๖

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมคำสอนจารึกวัดพระเชตุพนฯ โดยวิเคราะห์ด้านแนวคิดทางจริยปฏิบัติ และความสำคัญของวิธีการทางวรรณศิลป์ที่มีผลต่อการนำเสนอแนวคิดทางจริยปฏิบัติ

ผลจากการวิจัยพบว่า วรรณกรรมคำสอนที่จารึกอยู่ในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น ๙ เรื่อง ได้แก่ ๑. นิรยกถา ๒. เปตกถา ๓. ฉันทวรรณพฤติ ๔. ฉันทมาตราพฤติ ๕. ฉันทอักษฎาพานร ๖. ฉันทกฤษณาสอนน้อง ๗. ฉันทพาสีสอนน้อง ๘. ร่ายสุภาเชตพระร่วง ๙. โคลงโลกนิติ มีเนื้อหาแสดงให้เห็นแนวคิดที่สั่งสอนจริยปฏิบัติครอบคลุมแก่บุคคลทุกชนชั้นในสังคมไทย ตั้งแต่ชนชั้นปกครอง ได้แก่ ชนชั้นพระมหากษัตริย์ ชนชั้นเจ้านาย ชนชั้นข้าราชการ ขุนนาง นอกจากนั้นก็ยังมีชนชั้นพิเศษคือ สมณสงฆ์จนกระทั่งถึงชั้นและประชาชนสามัญทั่วไปทั้งชายและหญิง ไม่ว่าชนชั้นจะกล่าวถึงแนวจริยปฏิบัติต่อบุคคลในครอบครัว บุคคลอื่นในสังคม ตลอดจนสั่งสอนจริยปฏิบัติในชีวิตประจำวันทั่วไป โดยภาพรวมแล้วคำสอนของทุกชนชั้นในสังคมไทยจะเน้นการสั่งสอนให้บุคคลปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม

ผลการวิจัยอีกส่วนหนึ่งพบว่าศิลปะการประพันธ์มีส่วนสำคัญต่อการสอนแนวจริยปฏิบัติอยู่มาก กลวิธีการประพันธ์ในวรรณกรรมคำสอนเหล่านี้มีทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ส่วนสำนวนโวหารนั้นเป็นเทศนาโวหารเป็นส่วนใหญ่ โวหารอื่น ๆ ได้แก่ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร สาธกโวหาร เป็นส่วนที่นำมาประกอบอยู่บ้างไม่มากนัก นอกจากนี้ในด้านศิลปะการใช้คำก็มีความน่าสนใจไม่น้อย กล่าวคือมีผลต่อการสื่อความหมายและก่อให้เกิดความงามทางด้านเสียงได้แก่การใช้สัมผัส และการเล่นคำซ้ำคำซ้อน การสรรคำ ฯลฯ ศิลปะการประพันธ์เหล่านี้ก่อให้เกิดสุนทรียภาพแก่ผู้อ่านผู้ฟัง มีส่วนทำให้เนื้อหาของคำสั่งสอนน่าสนใจ อีกทั้งยังทำให้ผู้อ่านผู้ฟังเข้าใจเนื้อหาคำสั่งสอนที่เป็นนามธรรม และส่งเสริมให้จดจำคำสอนได้ง่าย ทำให้ผู้อ่านผู้ฟังสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

ภาควิชา ..... ภาษาไทย .....
สาขาวิชา ..... ภาษาไทย .....
ปีการศึกษา ..... ๒๕๕๓ .....

ลายมือชื่อนิสิต..... ธนอร์ อัครวงศ์ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... อารดา กิระนันท์ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4080144022 : MAJOR THAI LITERATURE

KEY WORD : ETHICAL – PRACTICE

ETHICAL–PRACTICE IN LITERARY WORKS OF WAT PHRA CHETUPHON INSCRIPTIONS.

THESIS ADVISOR : ASSIST.PROF. ARADA KIRANANDANA 206 pp. ISBN 974-13-0954-6

This thesis aims at studying contents of didactic literature inscribed on stone slabs at Wat Phra Chetuphon in terms of their ethical practices and literary methods that affect the way these practices are presented.

The research has found that didactic literature inscribed on stone slabs at Wat Phra Chetuphon consist mainly of nine literary works, namely Niriyakatha, Petakatha, Chan Wannaprut, Chan Matraprut, Chan Asdapanorn, Krisna Sorn Nong Kham Chan, Chan Pali Sorn Nong, Rai Suphasit Phra Ruang and Klong Lokaniti. The contents of these works present principles in teaching ethical practices to people of all social levels from the ruling class—monarchs, members of the royal family, noblemen and government officials, and a special class – clergy men, to commoners of both men and women. As related to each social class, there are ethical practices for family members, for other people in society and those used as guidelines in daily routine. For an overall image, didactic lessons for all social levels in Thai society will emphasize the conduct adhering to Buddhist principles, which will contribute a great deal to the way of living and co-habiting in society.

Another part of the research has found that techniques of composition play a very important role in teaching ethical practices. The techniques used to present these works are both prose and poetry. The style is mainly a sermon style, with narrative, descriptive and interrogative modes sparsely used. Besides, the artistic use of words is also interesting since it affects how the meanings of words are relayed as well as creates an aesthetic value in sounds through the choice of alliterations, assonances, repetitions, word redundancies and word selections. The art of writing stirs aestheticism in readers and listeners, which in turn makes the didactic lessons more interesting. It helps them understand abstractions and facilitate their memorization of the lessons so that they can apply what they have been taught to their daily life.

Department ..... Thai .....

Field of study..... Thai .....

Academic Year..... 2000 .....

Student Signature *Tanaon Adsawang* .....

Advisor Signature *Arada Kiranandana* .....

Co – advisor Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา กิระนันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งให้คำปรึกษาและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการวิจัย ทั้งยังให้กำลังใจ และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตาเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ชลดา เรืองรักษลิขิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ พุกผาสุข และรองศาสตราจารย์ สุกัญญา สุจฉายา คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ถูกต้องยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดุษฎีพร ชำนิโรศานต์ ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับทุนวิจัยบางส่วนจากราชกรีฑาสโมสร และบางส่วนจากบัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ทำยนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบคุณครอบครัวที่ให้กำลังใจ และให้ทุนอุดหนุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

ธนอร อัครวงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่	
๑. บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
๑.๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๖
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	ผ
๑.๔ สมมุติฐานการวิจัย.....	ผ
๑.๕ ขอบเขตการวิจัย	ผ
๑.๖ ข้อตกลงเบื้องต้น	ณ
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	ณ
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	ณ
๒. ประวัติของวรรณกรรมคำสอนจารึกวัดพระเชตุพนฯ	๑๐
๒.๑ วรรณกรรมประเภทร้อยแก้ว	๑๐
นิริยกาและเปตกา.....	๑๐
๒.๒ วรรณกรรมประเภทร้อยกรอง	๑๕
๒.๒.๑ ชั้นที่วรรณพฤติและชั้นที่มาตราพฤติ	๑๕
๒.๒.๒ ชั้นที่อักษฎาพานร	๑๘
๒.๒.๓ ชั้นที่กฤษณาสอนน้อง	๒๑
๒.๒.๔ ชั้นที่พาลีสอนน้อง	๒๗
๒.๒.๕ ร่ายสุภาสิตพระร่วง	๓๑
๒.๒.๖ โคลงโลกนิติ	๓๕

สารบัญ (ต่อ)

๓. การนำเสนอแนวคิดทางจริยปฏิบัติในวรรณกรรมคำสอนจารีกวดพระเชตุพนฯ	๕๑
๓.๑ แนวคิดทางจริยปฏิบัติตามประเภทบุคคลที่มุ่งสอน.....	๕๒
๓.๑.๑ พระมหากษัตริย์	๕๓
๓.๑.๑.๑ การมีศีลธรรมและคุณธรรม	๕๖
๓.๑.๑.๒ การรู้หลักการปกครอง	๕๕
๓.๑.๑.๓ มีความสามารถในการรบ	๕๖
๓.๑.๑.๔ ความรู้วิทยาการต่าง ๆ	๕๗
๓.๑.๑.๕ การวางพระองค์ในชีวิตประจำวัน.....	๕๘
๓.๑.๒ เจ้านาย	๖๒
๓.๑.๓ ข้าราชการ ขุนนาง	๖๔
๓.๑.๓.๑ การปฏิบัติต่อพระมหากษัตริย์.....	๖๕
๓.๑.๓.๑.๑ การวางตนของข้าราชการต่อพระมหากษัตริย์	๖๖
๓.๑.๓.๑.๒ การปฏิบัติตนตามฐานะข้าราชการ	๗๒
๓.๑.๓.๑.๓ การปฏิบัติตนต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง	๗๗
๓.๑.๓.๑.๔ การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน	๘๑
๓.๑.๔ สมณสงฆ์	๘๘
๓.๑.๔.๑ การปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย	๘๙
๓.๑.๔.๒ การปฏิบัติต่อประชาชน	๙๐
๓.๑.๕ ประชาชน	๙๑
๓.๑.๕.๑ ประชาชนทั่วไป	๙๒
๓.๑.๕.๑.๑ การปฏิบัติต่อสมณสงฆ์	๙๒
๓.๑.๕.๑.๒ การปฏิบัติต่อชนชั้นปกครอง	๙๓
๓.๑.๕.๑.๓ การปฏิบัติระหว่างพ่อแม่ – ลูก	๙๕
๓.๑.๕.๑.๔ การปฏิบัติระหว่างครูและศิษย์	๙๗
๓.๑.๕.๑.๕ การปฏิบัติตนในชีวิตทั่วไป	๑๐๐
๓.๑.๕.๒ ผู้หญิง	๑๑๔
๓.๑.๕.๒.๑ การปฏิบัติต่อสามี	๑๑๕
๓.๑.๕.๒.๒ การปฏิบัติต่อบุคคลอื่น	๑๒๓
๓.๑.๕.๒.๒ การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน	๑๒๘

สารบัญ (ต่อ)

๓.๑.๕.๒ ผู้ชาย	๑๓๔
๓.๑.๕.๓.๑ การครองเรือน	๑๓๔
๓.๑.๕.๓.๒ คุณสมบัติของผู้ชาย	๑๓๖
๓.๑.๕.๓.๓ ความประพฤติ	๑๓๗
๓.๒ กลวิธีการนำเสนอแนวจริยปฏิบัติ	๑๓๘
๓.๒.๑ สอนแบบตรงไปตรงมา	๑๓๙
๑) สอนโดยห้ามไม่ให้ปฏิบัติ	๑๓๙
๒) สอนโดยแนะนำให้ปฏิบัติ	๑๔๐
๓.๒.๒ สอนโดยบอกผลการกระทำ	๑๔๑
๑) สอนโดยบอกโทษหรือผลเสียของการกระทำ	๑๔๑
๒) สอนโดยบอกประโยชน์หรือผลดีของการกระทำ	๑๔๕
๓.๒.๓ สอนโดยใช้ปจฺจนา – วิสัชนา	๑๔๘
๓.๒.๔ สอนโดยใช้นิทาน	๑๕๐
๓.๒.๕ สอนโดยใช้สำนวน สุภาษิต คำพังเพย	๑๕๒
๓.๒.๖ สอนโดยการเปรียบเทียบ	๑๕๔
๔. ศิลปะการประพันธ์	๑๕๘
๔.๑ รูปแบบคำประพันธ์	๑๕๘
๔.๑.๑ ร้อยแก้ว	๑๕๘
๔.๑.๒ ร้อยกรอง	๑๕๙
๔.๑.๒.๑ ร่ายสุภาพ	๑๖๐
๔.๑.๒.๒ โคลง	๑๖๑
๔.๑.๒.๓ กาพย์	๑๖๔
๔.๑.๒.๔ ฉันท์	๑๖๕
๔.๒ ศิลปะการใช้ภาษา	๑๖๙
๔.๒.๑ การใช้สำนวนโวหาร	๑๖๙
๔.๒.๑.๑ เทศนาโวหาร	๑๗๐
๔.๒.๑.๒ สาทกโวหาร	๑๗๓
๔.๒.๑.๓ บรรยายโวหาร	๑๗๔

สารบัญ (ต่อ)

๔.๒.๑.๓ พรรณนาโวหาร	๑๗๕
๔.๒.๒ การใช้คำ	๑๗๖
๔.๒.๒.๑ การใช้คำที่เน้นความงามด้านความหมาย	๑๗๖
๔.๒.๒.๑.๑ การใช้คำที่มีความหมายต่างระดับ	๑๗๗
๔.๒.๒.๑.๒ การใช้คำที่มีความหมายเด่นชัด	๑๗๘
๔.๒.๒.๑.๓ การใช้คำหลาก	๑๘๐
๔.๒.๒.๒ การใช้คำที่เน้นความงามด้านเสียง	๑๘๑
๔.๒.๒.๒.๑ การเล่นเสียงสัมผัส	๑๘๑
๔.๒.๒.๒.๒ การเล่นคำ	๑๘๕
๑) การเล่นคำพ้องรูปพ้องเสียง	๑๘๕
๒) การเล่นคำซ้อน	๑๘๕
๓) การเล่นคำซ้ำ	๑๘๖
๔) การเล่นคำแบบกลบท	๑๘๘
๕) การเล่นคำอัฒภาส	๑๙๑
๕. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๑๙๔
รายการอ้างอิง	๑๙๘
ประวัติผู้เขียน	๒๐๕